

J. P. TRAP

KONGERIGET
DANMARK

FJERDE OMARBEJDEDE UDGAVE

PAA GRUNDLAG AF DEN AF H. WEITEMEYER UDGIVNE 3. UDGAVE
OG UNDER MEDVIRKNING AF VIDENSKABSMÆND, FAGFOLK OG
STEDLIGE MEDDELERE FRA ALLE LANDETS EGNE

UDGIVET AF

GUNNAR KNUDSEN

IV. BIND

MARIBO AMT · ODENSE AMT
SVENBORG AMT

KØBENHAVN 1923

G. E. C. GADS FORLAG

(FREDERIK GAD)

	Pag.		Pag.
Musse (Døllefjælde-Musse Komm.)	200	Sønder-Kirkeby (Sønder-Kirkeby-Sønder-	
Nebbelunde (Nebbelunde-Sædinge		Alslev Komm.)	248
Komm.)	154	Taagerup (Taagerup-Torslunde Komm.) .	141
Nordlunde (Horslunde-Nordlunde		Taars (egen Komm.)	183
Komm.)	126	Tillese [Tillitse] (egen Komm.)	94
Nysted Landsogn (egen Komm.)	209	Tingsted (egen Komm.)	233
Nørre-Alslev (egen Komm.)	221	Tirsted (Tirsted-Skørringe-Vejleby	
Nørre-Kirkeby (Stadager-Nørre-Kirkeby		Komm.)	157
Komm.)	229	Tøreby (egen Komm.)	191
Nørre-Vedby (egen Komm.)	219	Torkilstrup (Torkilstrup-Lillebrænde	
Nørre-Ørslev (Karleby-Horreby- Nørre-		Komm.)	215
Ørslev Komm.)	253	Torslunde (Taagerup-Torslunde Komm.)	143
Olstrup (Erindlev-Olstrup Komm.)	145	Ulslev, se Vester- og Øster-Ulslev.	
Radsted (egen Komm.)	188	Utterslev (egen Komm.)	122
Ringsebølle (egen Komm.)	140	Vaabensted (Vaabensted-Engestofte	
Ryde (Landet-Ryde Komm.)	102	Komm.)	177
Sakskøbing Landsogn (egen Komm.)	180	Vaalse (egen Komm.)	223
Sandby (egen Komm.)	115	Vedby, se Nørre-Vedby.	
Skelby (Skelby-Gedesby Komm.)	243	Vegerløse (egen Komm.)	240
Skovlænge (Skovlænge-Gurreby Komm.)	106	Vejleby (Tirsted-Skørringe-Vejleby	
Skørringe (Tirsted-Skørringe-Vejleby		Komm.)	162
Komm.)	160	Vestenskov (egen Komm.)	88
Slemminge (Slemminge-Fjælde Komm.)	196	Vesterborg (egen Komm.)	134
Stadager (Stadager-Nørre-Kirkeby		Vester-Ulslev (egen Komm.)	204
Komm.)	228	Vignsnæs (egen Komm.)	186
Stokkemærke (egen Komm.)	108	Vindeby (egen Komm.)	121
Systofte (egen Komm.)	237	Ønslev (Ønslev-Eskilstrup Komm.)	230
Sædinge (Nebbelunde-Sædinge Komm.)	156	Ørslev, se Nørre-Ørslev.	
Søllested (egen Komm.)	103	Øster-Ulslev (Øster-Ulslev-Godsted	
Sønder-Alslev (Sønder-Kirkeby-Sønder-		Komm.)	202
Alslev Komm.)	249	Østofte (Østofte-Bandholm Komm.)	164

DEN FYNske ØGRUPPE 261

ODENSE AMT . . . . . 266—586

Købstæder: Assens p. 374 — Bogense p. 354 — Kerteminde p. 344 —
Middelfart p. 363 — Odense p. 271.

Herreder: Aasum p. 417 — Baag p. 551 — Bjærgø p. 439 — Lunde p. 463
— Odense p. 387 — Skam p. 477 — Skovby p. 492 — Vends p. 518.

Sogne (og Landkommuner):

Aaby, se Nørre-Aaby.		Bedeslev (Nørre-Næraa-Bedeslev	
Aasum (Seden-Aasum Komm.)	418	Komm.)	482
Agedrup (Kølstrup-Agedrup Komm.) . . .	446	Bellinge (Brændekilde-Bellinge Komm.)	405
Allerup (Allerup-Davinge Komm.)	424	Birkinge [Birkende] (Marslev-Birkinge	
Allese [Allesø] (Allese-Næsbyhoved-		Komm.)	449
Broby Komm.)	476	Brylle (egen Komm.)	412
Asperup (Asperup-Rørslev Komm.)	526	Brændekilde (Brændekilde-Bellinge	
Baagø (egen Komm.)	552	Komm.)	404
Balslev (Balslev-Ejby Komm.)	537	Brænderup (egen Komm.)	528
Barløse (egen Komm.)	555	Dalby (Dalby-Stubberup Komm.)	459

	Pag.		Pag.
Verninge (egen Komm.)	409	Vævlinge [Veflinge] (egen Komm.)	506
Viby (egen Komm.)	454	Ørslev (Føns-Ørslev Komm.)	546
Vigslev [Vigerslev] (egen Komm.)	510	Ørsted (egen Komm.)	568
Vissenbjærg (egen Komm.)	414	Østrup (egen Komm.)	470

SVENBORG AMT ..... 587—884

Langeland 838

Taasing 701

Ærø 873

Købstæder: Faaborg p. 611 — Marstal p. 668 — Nyborg p. 624 — Rudkøbing p. 649 — Svenborg [Svendborg] p. 592 — Ærøskøbing p. 660.

Herreder: Gudme p. 772 — Langelands Sønder-Hrd. p. 859 — Langelands Nørre-Hrd. p. 840 — Sallinge p. 712 — Sunds p. 674 — Vindinge p. 805 — Ærø Hrd. p. 873.

Sogne (og Landkommuner):

	Pag.		Pag.
Aaby, se Vester-Aaby.		Hellerup (Søllinge-Hellerup Komm.)	834
Aarslev (egen Komm.)	837	Herrested (egen Komm.)	830
Aastrup (egen Komm.)	719	Herringe (egen Komm.)	733
Allested (Allested-Vejle Komm.)	739	Hesselager (egen Komm.)	789
Avernakø (egen Komm.)	770	Hillerslev (egen Komm.)	750
Avnslev (Avnslev-Bovense Komm.)	807	Hjulby (egen Komm.)	806
Bjærgby [Bjerreby] (egen Komm.)	707	Horne (egen Komm.)	764
Bovense (Avnslev-Bovense Komm.)	810	Hostrup [Haastrup] (Jorløse-Hostrup Komm.)	759
Brahe-Trolleborg (egen Komm.)	726	Hov (Snøde-Stoense-Hov Komm.)	857
Bregninge (egen Komm.) Taasing	702	Humle [Humble] (egen Komm.)	864
Bregninge (egen Komm.) Ærø	878	Hunstrup [Hundstrup] (egen Komm.)	725
Broby, se Nørre- og Sønder-Broby.		Hæsinge, se Øster- og Vester-Hæsinge.	
Brudager (Gudme-Brudager Komm.)	801	Højrup, se Sønder-Højrup.	
Bøstrup (egen Komm.)	851	Jorløse [Jordløse] (Jorløse-Hostrup Komm.)	756
Diernæs [Diernisse] (egen Komm.)	714	Kirkeby (Ollerup-Kirkeby Komm.)	689
Drejø (egen Komm.)	709	Krarup (egen Komm.)	732
Egense (egen Komm.)	683	Kullerup (Kullerup-Revs-Vindinge Komm.)	816
Ellested (Gislev-Ellested Komm.)	828	Kværndrup (egen Komm.)	694
Ellinge (Skellerup-Ellinge Komm.)	815	Landet (egen Komm.)	706
Espe (egen Komm.)	736	Langaa (Langaa-Øksendrup Komm.)	786
Faaborg Købstads Landdistrikt (egen Komm.)	713	Lindelse (egen Komm.)	862
Fløstrup [Flødstrup] (Fløstrup-Ullerslev Komm.)	810	Longelse (Longelse-Fuglsbølle Komm.)	859
Fodslette (Tryggelev-Fodslette Komm.)	869	Lunde (egen Komm.)	693
Frørup (egen Komm.)	824	Lyø (egen Komm.)	769
Fuglsbølle (Longelse-Fuglsbølle Komm.)	861	Magleby (egen Komm.)	871
Gestelev (egen Komm.)	735	Marstal Landsogn (egen Komm.)	882
Gislev (Gislev-Ellested Komm.)	780	Nørre-Broby (egen Komm.)	742
Gudbjærg (egen Komm.)	802	Ollerup (Ollerup-Kirkeby Komm.)	687
Gudme (Gudme-Brudager Komm.)	797	Ore [Oure] (Ore-Vejstrup Komm.)	793
Haastrup, se Hostrup.		Revs-Vindinge [Refsvindinge] (Kullerup-Revs-Vindinge Komm.)	818
Heden (egen Komm.)	739		

ifl. en Præsteindberetn. fra 1755 synes der tidligere at have været endnu flere store Stengrave i Sognet, men disses Plads vides ikke.

Allerede i den katolske Tid var Stubberup annekteret til Dalby; ifl. Sagnet skal Præstegaarden dog oprindl. have ligget ved Stubberup Kirke.

Lunde Herred.

Sognene: Norup, Skeby, Otterup, Østrup, Hjadstrup, Lunde, Lumby, Allese.

1584

Lunde Herred, det næstmindste i Amtet, grænser mod NV. og V. til Skam og Skovby Herreder, mod S. til Odense Hrd., fra hvilket det for en lille Del adskilles ved Odense Kanal, mod Ø. og N. til Odense Fjord og Kattegat. Den største Udstrækning fra N. til S. er c. 16 km, fra V. til Ø. er den største Bredde c. 12 km. Kysten ved Odense Fjord er meget uregelmæssig; Indløbet til Fjorden lukkes næsten af Halvøen Hals; flere af Øerne i Fjorden hører til Herredet, saaledes Viggelsø og Hasselø. De lavtliggende og jævne, kun mellem Norup og Otterup noget bakkede Jorder, der hører til „Sletten“, er af god, lermuldet Beskaffenhed; ved Inddæmninger er der indvundet større Arealer, hvoraf en Del endnu henligger som Enge. Herredet er meget skovfattigt (205 ha). Af de smaa Vandløb til Odense Fjord nævnes Lunde Aa og Horsebæk. M. H. t. Frugtbarheden hører det til de bedste i Amtet (gnmsntl. $9\frac{1}{2}$ Td. Ld. paa 1 Td. H.). Det saml. Areal udgør 12,664 ha (c. 127 km²), deraf Vandar. 104 ha. Ager og Engs Hartk. samt det halv. Skovskylshrtk. udgjorde $\frac{1}{1}$ 1905 2193 Td. Folketallet var $\frac{1}{2}$ 1921: 8456 (1801: 3945, 1850: 5987, 1901: 7170). I gejstl. Hens. danner Herredet eet Provsti med Skam og Skovby Hrd., hvortil ogsaa Næsbyhoved-Broby S. af Odense Hrd. (Anneks til Allese) og Bogense Købstad hører.

Lunde Hrd., i Vald. II's Jordb. kaldet *Lundæhæreth*, hørte fra 1660 til Odensegaards Amt; se i øvrigt p. 269.

Beboerne af den fynske Slette kaldes fra gammel Tid „Slæboerne“, paa Fynsk udtalt Slajboerne.

I antikv. Henseende er det især Hrd.s vestl. Del: Hjadstrup Sogn med tilgrænsende Sogne Norup og Lunde, som i Forb. med den nærmeste Del af Naboherredet Skam (Uggerslev S.) frembyder Interesse. Her maa der i hvert Fald i den yngre Stenalder have været en ganske betydelig Bosættelse, idet der i Norup, Hjadstrup og Lunde S. kendes tils. over 50 store Stengrave, heribl. ikke faa Jættestuer, medens der i Hrd.s øvrige Del næppe lader sig paavise 5 Stengrave i alt. Et enkelt Sted, paa Hjadstrup Mark, samlede Stengravene sig til en anelig og tæt Gruppe af ikke almindelig Art. Ogsaa Gravhøjene, hvoraf i alt er paavist godt 50, er væsentlig begrænsede til en mindre Del af Hrd., Norup og Lumby S. Det er saaledes fortrinnsvis den højere Jord V. og S. i Hrd., som Bebyggelsen i Sten- og Broncealderen har holdt sig til. Fra Jernalderen kendes nogle, væsentligst dog mindre Gravpladser under flad Mark.

Litt.: E. Møller, Beskr. over adskillige Inddæmninger osv. i L. Hrd., Odense 1837. — Indberetn. til Nationalmus. om antikv. Undersøgelser i L. Hrd., af Henry Petersen og J. B. Løffler, 1882 (Manusk.). — Vedel Simonsen, Haandskr. Saml. til Lunde Hrd. (i Nationalmus.).

Norup Sogn, det nordligste og største i Herredet, omgives af Hjadstrup, Otterup og Skeby Sogne, Odense Fjord, Kattegat og Skam Hrd. (Krogsbølle og Bedeslev S.). Kirken ligger c. 19 km N. for Odense. Jorderne, der er lavtliggende og jævne, kun mod SV. noget

bakkede (højeste Punkt, Jeppeshøje, 23 m), er overvejende sandmuldede, enkelte Steder lermuldede. Ved Inddæmning er der vundet store Strækninger fra Fjorden (se ovennævnte Skrift af E. Møller), saaledes Egense Fjord (Vesterende, Mellemstrand, Møllestrand), af hvilken der nu kun findes en Rest paa c. 39 ha. Den c. 6 km lange Halvø Hals (1664 Hals) eller *Enebærødde*, der er bølgeformet, stenet og delvis lyngbevokset, nærmer sig Halvøen „Skoven“ i Bjærge Hrd., saa at „Gabet“, der danner Indløbet til Odense Fjord, kun er c. 450 m bredt. Øerne *Ægholm* (1 ha), *Trindelen* (0,7 ha), *Leammer* (6,3 ha) og *Kyholm* i Fjorden hører til Sognet. Lidt Skov (Charlottenlund eller Østerlund). Hasmark Strand er et søgt Sommerudflugtssted med udmærkede Badeforhold. Gennem Sognet gaar Landevejen fra Odense til Børgense.

Befolkning i 1921: 1163 (1801: 617, 1850: 843, 1901: 1078), boende i 250 Gde og Hse. Det saml. **Hartk.** (1905): 312 Td.; 61 Gde med 264 og 170 Hse med 48 Td. **Hartk.**, samt 8 jordløse Hse. **Ejds.** (1920): 3797, deraf **Jordv.**: 2126. **Areal:** 2371 ha, hvoraf (1919) besaaet med Hvede 49 ha, Rug 171, Byg 237, Havre 161, Blands. til Modenhed 243, Kartofler 31, Foderroer 235, Sukkerroer 26; Brak udgjorde 127 ha, Grønforer og Græsning 702, Haver o. l. 46, Tørvemoser 33, Skov 56, Heder og Lyngbakker 67, Klitarealer og Stenmarker 3, Vandar. 29. **Kreaturhold** (1921): 393 Heste, 1741 Stk. Hornkv. (deraf 894 Køer), 25 Geder, 330 Faar, 990 Svin (1914: 1946).

I Sognet **Byerne:** *Norup* (Naarup; 1391 Nordorp) med Kirke, Præstegd., Skole og Forskole, Brugsforen. (opr. 1896) og Andelselektricitetsværk (opr. 1911); *Hasmark* (1447 Harsmarck) — bestaaende af to adskilte Bydele: *Østerballe* og *Vesterballe* — med Filiakirke, Skole og Forskole, Kbmshdl., Brugsforen. (opr. 1893), Ml. og Andelsmejeri (opr. 1889), Andelselektricitetsværk (opr. 1913), samt Hotel og 2 Traktørsteder (ved Hasmark Strand); *Egense* (1610 Egensse) med Forsamlingshus (opf. 1897) og Kbmshdl. *Skelbækhus*; *Sønderby*, Hse; *Halshuse* paa Enebærødde, paa hvis Østpynt der er et rødt, hvidt og grønt, fast Vinkel-fyr (opr. 1869, et hvidt, 14 m højt Fyrtaarn, Flammens Højde 13 m, Lysvidden 14 Sømil). — Hovedgaarden *Hofmangsgave*, under Stamhuset af s. Navn*), har 55,9 Td. H., Ejds. 370, Jordv. 278; c. 520 ha, deraf Ager 254, Eng 130, Skov 50, Hede 66, Gaardspl., Have m. m. 19, samt 11 under Afbyggersgaarden *Martinegd.* paa Hals.

Norup S., en egen Sognekommune, delt i 2 Sognefogeddistrikter, har Tingsted

*) Til Stamhuset *Hofmangsgave* (opr. 1784) hører c. 67 Td. H. af alle Slags, hvoraf fri Jord c. 55 Td., Bøndergods c. 11 Td., i Bankaktier 3600, i Fideikommisskapitaler c. 609,000 Kr. Jordtilliggendte udgør c. 520 ha, Skovarealet c. 14 ha samt en Plantage paa Hals.

i Odense og hører under Rets- og Politikr. Bogense Kbst. m. m., Odense Amtstuedistr., Nordfyn Lægekr., Bogense Skattekr., Lunde-Skam Hrdr.s Skyldkr., Amtets 7. Folketingskr., 2. Forligskr. og 3. Udskrivningskr.' Lægder 135 a (søndre) og 135 b (nordr. Distrikt). Kirkerne tilhører Stamhuset Hofmangave.

Norup Kirke har oprindl. været en romansk Granitkvaderbygning med profileret Dobbeltsokkel, der paa Vesthjørnerne var smykket med Tovsnoninger. I den seneste Middelalder er denne Kirke imidlertid for største Delen nedrevet og Murene genopførte med delvis Benyttelse af de gamle Kvadre. Vistnok samtidigt tilføjedes det brede, svære Vesttaarn, og ved dettes Sydside lagdes Vaabehuset, i hvis Østmur findes nogle krum-

hugne Kvadre, der er Levninger af en romansk Apsis. Det indre er gotisk hvælvet med Undtagelse af Koret, der dækkes af et fladt Loft. Paa Bygningens Nordside har der staaet et Gravkapel fra 1756. Altertavlen og Prædikestolen er ret rige Renaissancearbejder fra c. 1600 med Fr. Quitzow og Fru Pernille Ruds Vaaben; Altertavlen har et tarveligt Maleri (Nadveren) fra 1817. Sentromansk Font af gullandsk Kalksten. De fleste af Stolestadernes Endestykker synes at være fra Midten af 17. Aarh.; paa en Del af dem læses Bøndernes Navne, Mændenes

Hofmangave.

paa søndre, Kvindernes paa nordre Side. I Skibet et raat skaaret Krucifiks, vistnok samtidigt med Altertavlen. Series pastorum. Ved Siden af Alterbordet to Gravsten over Præsterne Niels Rasmussen Kraft, † 1659, og Andr. Braabye, † 1800, samt en tredje Sten over Hans Clausen, † paa Quitzowsholm 1652. Paa Kirkegaarden Familiegavsted for Slægten Hofman, Hofmangave.

Filialkirken i Hasmark, opf. 1892 med Statstilskud, i romansk Stil efter Tegn. af Arkt. E. Schwanenflügel, bestaar af Skib med Korrunding og Bjælkeloft samt Taarn mod V. Paa Alteret er et forgyldt Kors; Kalkstensfonten er fra Kirken i Egense (se ndfr.).

I den sydøstl. Udkant af *Egense* har der ligget en Kirke, som blev befalet nedbrudt ved Klemmebrevet af 1555, hvorefter Sognet henlagdes til Norup. Præsten boede dog i Egense indtil 1635; over en af Dørene i Laden til den fordums Præstegaard stod KKO 1594 (o: Kanutus Kanuti Othiniensis, Præsten Knud Knudsen, † 1634); denne Gaard brændte 1908 og udflyttedes.

I Sognet laa i ældre Tid de to Hovedgaarde *Knyle* og *Hasmark*. Knyle tilhørte ved 1483 Anders Drage. Af Hasmarks Ejere kendes: Eiler i Hasmark 1444; Henneke Malman 1472; 1591 solgte Fru Anne Skovgaard, Morten Broks Enke af Barløse, Hasmark Hovedgd. og en Gd. og 4 Gadehuse smstds. til Fr. Quitzow til *Quitzowsholm*. Denne sidstnævnte Gaard havde Fr. Quitzow 1588 opført, formodentlig af den ældre Knyle Gd. Hasmark vedblev dog at bestaa som en selvstændig Gaard, der 1631 beboedes af Fru Lisbeth Rosenkrantz, Hans Pogwischs Enke, men Ejendomsretten maa have været hos Quitzow'erne, thi Fr. Q.'s Søn Henning Q. skødede 1656 Gaarden til sin Fæstemø Birgitte Gøye. Hun solgte som Enke 1677 Quitzowsholm og Hasmark til Erik Quitzow, hvis Arving Chr. Papenheim 1683 afhændede begge Gde til Jens Rosenkrantz, hvis Søn Jørgen R. formodentlig lagde Hasmark under Quitzowsholm, som han kaldte *Roseneje*. Ved Auktion efter ham 1718 solgtes Roseneje (313 Td. H.) for 16,500 „danske Kr.“ til Joh. Fr. Böttiger, russisk Resident i Hamburg, der kaldte den *Böttigers-*

holm; 1742 udlagdes den til Kancelliraad Chr. Nørager, 1745 købtes den af Kancelliraad Søren Lund til Damsbo, og efter hans Død solgtes den 1755 ved Auktion (med Norup Kirke) for 27,400 Rd. til Michel Lange til Krumstrup, hvis Enke 1759 overlod den til sin ældste Son Chr. Lange, der Aaret efter skødede den til sin Broder Major Joh. Diedr. Lange. Sidstnævnte afhændede den 1771 for 46,500 Rd. til Niels Kragh Lange, der maatte gaa fra Gaarden, som af Kreditorerne 1780 solgtes til Oberstlieutenant Bardenfleth, som Aaret efter solgte den til Konferensraad Niels Hofman († 1785); han oprettede $2\frac{1}{2}$ 1784 B. til et Stamhus under Navnet *Hofmangave* for sin Søsterdattersøn Niels Bang, der forpligtedes til at antage de Hofman'ers Navn og Vaaben. Etatsraad Niels Hofman Bang døde 1855, hvorefter Stamhuset gik over til Sønnen, Etatsraad N. E. H.-B. († 1886), der ligesom Faderen var bekendt som udmærket dygtig Landmand og 1845 paa Hofmangave grundlagde et Landvæseninstitut, hvilket bestod indtil 1854; hans Søn, Hofjægerm. N. E. Hofman-Bang, er den nuv. Besidder. — Hovedbygningen, beliggende paa „Knyleøen“ (gjort landfast 1756, hvorved indvandt 83 ha), er opf. af Niels Hofman i St. f. en ældre, vistnok fra Fr. Quitzows Tid og bestaar af en grundmuret, 1 Stokv. høj Hovedfløj med Kælder samt to Sidefløje af Bindingsværk, ogsaa i 1 Stokv. Haven har store Frugttræplantninger, Rigdom paa Bregner og mange sjældne Træer, hvoraf nogle fremmede Arter har opnaaet for vort Himmelstrøg ret anselige Størrelser, f. Eks. en hjærtebladet El (Alnus cordifol.), en Skyrækker (Ailanth. gland.), et Tulipantræ (Liriodendr. tulip.) og nogle Guldregn.

En Adelsmand Johannes Esbernsen af *Nordrup* nævnes 1391.

Ved Hasmark ligger en stor erratisk Blok, *Grydestenen*, bestaaende af to større og tre mindre Gnejsblokke.

I Norup er der 1920 i et lille Anlæg rejst en Genforeningssten.

Paa et højt Bakkedrag S. for Norup har ligget en tæt samlet Gruppe af 6 Oldtidsmindesmærker, af hvilke de to mellemste (2 Høje, *Jeppeshøje*, med Stengrave, vistnok Jættestuer) er bevarede og fredl. Ikke langt V. herfor har ligget 3-4 nu sløjfede Dysser og omkring Egense ligeledes enkelte Dysser samt et Par Høje. Under Hasmark har der været flere Høje og Stengrave, men ikke meget heraf er bevaret; NV. for Byen laa saaledes henad et Højdedrag 8 Høje og Stengrave i tæt Række, nu næsten alle sløjfede. Paa Hofmangave Marker har der været en halv Snes Høje. Ved Hasmark er undersøgt en Boplads fra Broncealderen og vestligst for Byen en Gravplads fra den ældre Jernalder.

Skeby Sogn omgives af Norup S., Anneksognet Otterup og Østrup S. samt Odense Fjord (i Sognet en Del Enklaver af Otterup S.). Kirken ligger c. 13 km NV. for Odense. De lavtliggende og jævne Jorder er stærkt mulderede undtagen langs med Fjorden, hvor de er en Del sandede. Ved flere Inddæmninger i 1. Halvdel af 19. Aarh. er der indvundet store Strækninger (Skebystrand, Mellemstrand, Baagøstrand); flere Øer, som Gersø, Klinteø, Klingeskov, Ølund, Lindø, Baagø og Lammesø (i Jak. Madsens Visitatsbog: Landmandsø) er derfor nu landfaste. Lidt Skov (med Fællesnavnet Ørreslev Sk.).

Befolkning i 1921: 939 (1801: 364, 1850: 673, 1901: 764), boende i 189 Gde og Hse. Det saml. **Hartk.** (1905): 209 Td.; 39 Gde med 180 og 118 Hse med 29 Td. Hartk., samt 10 jordløse Hse. **Ejds.** (1920): 4091, deraf **Jordv.** 2227. **Areal:** 1632 ha, hvoraf (1919) besaaet med Hvede 55 ha, Rug 103, Byg 210, Havre 84, Blands. til Modenhed 187, Kartofler 23, Foderroer 170, Sukkerroer 17; Brak udgjorde 115 ha, Grønfoder og Græsning 405, Haver o. l. 32, Skov 51, Klitarealer og Stenmarker 3, Vandar. 38. **Kreaturhold** (1921): 358 Heste, 1561 Stk. Hornkv. (deraf 857 Køer), 21 Geder, 156 Faar, 969 Svin (1914: 790).

I Sognet *Skeby Kirke* og Byerne: *Skeby* (1423 Schiby) med Præstegd.; *Ørreslev* (undtagen Ørreslevgd., se p. 469; Ørridslev; 1423 Yrislef) med Skole, Brugsforen.,

Savværk og Andelsmejeri (opr. 1909); *Hessum* (1610 Hesum) med Skole og Forskole, Ml. og Kbmshdl.; *Ølund* (1610 Ølundt); *Gerskov* (1336 Gerskow) med Skole og Brugsforen. Ladepladsen *Klintebjærg* — 1921: 41 Gde og Hse, 198 Indb. — med Havnebro (2,5 m Vand), Kro, Kbmshdl. og Eddikebryggeri. *Ørreslevskov*, *Klingeskov*, *Vekslund* (1664 Vexlund) og *Gersø*, Hse. — *Ølundsgd.*, 21,4 Td. H., Ejds. 288, Jordv. 183; c. 179 ha, deraf Ager 152, Skov 7 (2 Hse). En Gaard i Ørreslev: 15,3 Td. H., Ejds. 150, Jordv. 96; c. 68 ha, deraf Ager 65, Skov 2.

Skeby S., en egen Sognekommune, i gejstlig Henseende forenet med Otterup S., har Tingsted i Odense og hører under Rets- og Politikr. Bogense Kbst. m. m., Odense Amtstuedistr., Nordfyn Lægekr., Bogense Skattekr., Lunde-Skam Hrdr.s Skyldkr., Amtets 7. Folketingskr., 2. Forligskr. og 3. Udskrivningskr.' 132. Læg. Kirken er selvejende (fra 1909).

Kirken, der nu har Langhusform, har af den oprindelige, romanske Bygning kun bevaret Skibet, opf. af raa Kampsten med tilhugne Hjørnekvadere; der spores Levninger af et rundbuet Sydvindue og en retvinklet Norddør. Ved Middelalderens Slutn. er det gamle Kor nedbrudt, Skibet forlænget godt 8 m mod Ø. og her afsluttet med en blindingsprydet Trappegavl. Forlængelsens østligste Del fik Korhvelving, men Kirken har i øvrigt Træloft. 1595 blev det svære lave Vesttaarn, med Trappegavl i N. og S. og med rige Blindingsdekorationer paa Vestsiden, opført af Niels Skinkel til Gerskov, der ogsaa opførte Kapellet ved Langhusets Østende 1599 (nu Ligkapel). Omtr. samtidigt tilføjedes Vaabenhuset mod S. (i alt Fald før 1599), der er stærkt omdannet i senere Tid. Altertavlen er ny, med et Maleri (Christus i Getsemane) fra 1863; romansk Granitfont; Prædikestol i Bruskbarokstil fra 1650. I Koret et Egetræsskab fra 1676. Klokker, uden Indskrift, er fra 13. Aarh. Indvendig i Vaabenhusets Vestvæg er opsat Ligsten med Portrætfigurer over Hans Skinkel, † 1558, og hans 3. Hustru Anne Bild. I Taarnrummet er indmuret to romanske Ligsten med Korsstav.

I *Gerskov* har ligget en Hovedgaard, der allerede 1336 nævnes bl. det Gods, som Grev Gert afhændede til den holstenske Herremand Detlev Wensin. Derefter nævnes afgangne Oluf Jensen af G. 1386, Erik Poulsen 1391, Poul Nielsen 1405 og Hans Jensen i G. 1468-83. Sidstnævnte førte en Lilje i sit Vaaben, og hans Efterkommere antog Navnet Skinkel. Poul Jensen (Skinkel) ejede G. 1505, derefter hans Søn Hans S., † 1558, og dennes Søn Niels S., † 1621; hans Enke maatte 1626 afstaa G. til Claus Ucke, men 1632 erhvervedes den af Sønnen Laurids Skinkel, † 1670; derefter ejedes den af Laur. S.'s Enke Sophie Parsberg, efter hvis Død hendes Svigersøn Mogens Kaas solgte G. til Otto Risbrich; 1685 blev den forenet med Nislevgd. (1686 bestod Borggaarden af et 14 Fags „Tømmerhus“ i 2 Stokv. og 2 lave Huse) og 1696 nedrevet og Jorden besat med Bønder fra den s. Aar nedlagte By Nislev i Otterup Sogn. — 1634 var Skoven Eghoved, der var Krongods, lagt under Gaarden.

Jens Mikkelsen i *Skiby*, siden Landsdommer i Fyn, nævnes 1423.

Ølundgaard købtes 1799 af Generalmajor N. Engelsted († 1816, begr. paa Otterup Kirkegd.), bekendt fra Slaget ved Sehested 1813 (en Mindestøtte af Træ, i 1880'erne erstattet med en Stenstøtte, er rejst for ham i Lammesøskoven). Hans Enke solgte den 1830 til Lars Petersen, der 1853 overdrog den til Svigersønnen Hans Petersen Hvenegaard; dennes Enke overdrog den 1883 til Sønnen P. E. Hvenegaard. Senere ejedes den af Baron Kai Chr. Lerche, der 1922 har solgt den til Fyns Stifts Udstykningsforening.

I eller ved *Ølund* har der i den katolske Tid ligget et Kapel (den første Præst i Sognet efter Reformationen var „Hr. Knud i Ølund“). Endnu findes Rester af Kapellets Munkestengulv, og en Banke i Nærheden, hvor der endnu opgraves Skeletter, kaldes af Befolkningen „Kirkebjærg“.

Byen *Eskelund* (1427 *Æskelund*), der i 17. Aarh.'s Matrikler angives at have 4 Gde, er gaaet op i *Hessum* By, idet den udgjorde dennes vestlige Del.

Flere Støtter Ø. for *Gerskov* og paa Vestsiden af den tidligere *Baagø* minder om de store Inddæmninger i Beg. af 19. Aarh.

Klintebjærg var ubeboet indtil 1746, da der opførtes et Lodshus her, og dette laa ganske ene til 1843, da Odensefirmaet Ploug & Richardt byggede et Pakhus, og der opstod da hurtigt en lille By; 1847 kom der Landevej fra Hjørsløv. Der foregik i Midten af 19. Aarh. en ikke ubetydelig Kornudskibning herfra.

I Sognet kendes ingen jordfaste Oldtidsmindesmærker.

Skeby S. var indtil $\frac{1}{4}$ 1921 i komm. Henseende forenet med Otterup.

Litt.: E. V. Lose, Hist. Fortæll. om Skeby og Otterup Sogne, Odense 1900. — S. Forf., Smaating om Skeby-Otterup Sogne, i Kirkeh. Saml. 4. R. III p. 428 flg.

Otterup Sogn, Anneks til Skeby S., omgives af dette, Norup og Hjadstrup Sogne, Lunde S., hvorfra det skilles ved Aalebæk, og Østrup S. (5 Enklaver ligger i Skeby S.). Kirken ligger c. 13 km N. for Odense. De lavtliggende og jævne, kun mod NV. noget bakkede Jorder er lermuldede. Gennem Sognet gaar Landevejen fra Odense til Bogense samt Odense-Bogense Banen.

Befolkning i 1921: 1514 (1801: 335, 1850: 607, 1901: 1008), boende i 307 Gde og Hse. Det saml. Hartk. (1905): 272 Td.; 34 Gde med 241 og 184 Hse med 31 Td. Hartk., samt 13 jordløse Hse. Ejds. (1920): 4662, deraf Jordv.: 1818. Areal: 1359 ha, hvoraf (1919) besaaet med Hvede 47 ha, Rug 75, Byg 208, Havre 81, Blands. til Modenhed 107, Kartofler 22, Foderroer 103, Sukkerroer 104; Brak udgjorde 66 ha, Grønfoer og Græsning 313, Haver o. l. 54, Tørvemoser 4, Skov 30, Vandar. 4. Kreaturhold (1921): 195 Heste, 869 Stk. Hornkv. (deraf 462 Køer), 11 Geder, 69 Faar, 576 Svin (1914: 1805).

I Sognet Byerne: *Otterup* (1427 Ottorp, ældre folkeligt Navn: Trøby) — 1921: 180 Gde og Hse, 921 Indb.; 1911: 772 med flg. Erhverv: Landbr. 137, Haandv. 305, Handel 143, Transport 42 — med Kirke, Realskole (opr. 1884, A/S fra 1895), Teknisk Skole (opr. 1909), „Frelserens Hospital“ (opr. 1722 af Gehejmerd. Chr. Sehestedt, † 1740, og Hustru, med et Hus ved Kirken; Hosp. afløses 1922 af et Legat), Apotek, flere Købmandsforretn., Brugsforen., Bøsse, Ammunitions-, Cement-, Maskin-, Stokke- og Træskofabrikker, Politistation (opf. 1920, Arkt. Lind Pedersen), Missionshus, Afholdshotel (opf. 1910) og Kro (opf. 1904), Bryggeri, Fællesmejeri (opr. 1909), Ml., Elektricitetsværk (anl. 1907), Bogtrykkeri, Udgivelsessted for „Otterup Avis“ (ugentl. Annonceblad), „Banken for Otterup og Omegn“ (opr. 1919; $\frac{21}{12}$ 1920 Aktiekap. 125,000, Indsk. 761,033, Reservef. 4000 Kr.), Jærnbane- og Telegrafst. samt Postkontor; den med Otterup sammenbyggede *Hjorslev* (1490 Hiorsløff), paa hvis Grund Jærnbanestationen og en Del af Stationsbyen ligger, med Skole og Forskole. *Gydeby* (Gydehuse; udt. og skrives undertiden ogsaa med Jy-), *Tokkendrup*, *Enemærke* (Enklave i Skeby S.), Gde og Hse. — Hovedgaarden *Nislevgd.* (1449 Nythesløf), hørende til Stamhuset Ravnholt, Vindinge Hrd. (s. d.), har 66,4 Td. H., Ejds. 666, Jordv. 477; c. 300 ha, deraf Ager 288 (5 Hse). Hovedgaarden *Ørreslevgd.* (1427 Øriæsløff; med den fra 1896 nedlagte Gaard *Blaaholm*) har 36,4 Td. H., Ejds. 414, Jordv. 282; c. 193 ha, deraf Ager 172, Skov 8, Mose 5 (4 Hse). En Gaard i *Hjorslev*: 12,3 Td. H., Ejds. 140, Jordv. 90; c. 56 ha, deraf Ager 53, Eng 1 (1 Hus). *Nislev Ml.*

Otterup S., en egen Sognekommune, har samme Tingsted og hører under de s. Kredse som Hovedsognet samt under 3. Udskrivningskr. 133. Lægd. Otterup er Valgsted for Odense Amts 7. Folketingskr. (Opstillingskr.). Kirken er selvejende (fra 1909).

Kirken har ligesom Norup Kirke oprindl. været en romansk Granitkvaderbygning med profileret Dobbeltsoffel. I den sen. Middelald. er den blevet nedbrudt og paa ny opf.

i Langhusform med Anvendelse af det gamle Materiale, saa vidt dette strakte til; Øst-gavlen har Blindinger og Trappekammer. Ligeledes tilføjedes det ret anseelige Taarn, hvis nederste, overhævede Rum forbandes med Langhuset, der selv har sentgotiske Hvalv. Omtr. samtidig er Vaabehuset, der i 1650 blev delvis nedbrudt og genopført, dels til Vaabehus, dels til Materialhus, med en fælles svungen Kamgavl i Renaissancestil. Altetavlen er et nyere Maleri (Christus i Getsemane) af Schröder, opsat 1863. Kalken, med Chr. Sehesteds og Mette Urnes Navne og Vaaben, er „omgjort og forbedret“ 1687 med Bevarelse af et lille Krucifiks fra 1578. Romansk Granitfont med Ranker. Prædike-stolen er et dygtigt skaaret Renaissancearbejde fra 1616, med Joh. Friis og Fru Karen Krabbes fire Anevaaben. Nogle af Stolestaderne bærer paa Endestykkerne Aarstallene 1636, 1637 og 1700. I Skibet en malmstøbt Lysekrone, skænket 1735 af Chr. Sehestedt og Hustru. I Kirkens vestre Ende blev der 1699 indrettet en hvælvet Familiebegravelse for ovennævnte Chr. Sehestedt og Hustru, og den indbyggede Façademur blev smykket med en barok Trapportal, og over den staar en Balustrade, som begrænser Kapellets øvre Del, og som er signeret Michael Tvisch Bilt(hugger?). I de seneste Aar er dette Rum inddraget i selve Kirken, Portalen flyttet og Kisterne overflyttede til et nybygget Kapel paa Taarnets Nordside, hvor der staar to Marmorkister (Stiftamtmand Christian Sehestedt, † 1740, og Fru Charlotte Amalie Gersdorff, † 1757) og ti delvis smukke Kister (Chr. Sehestedt, † 1699, Fru Mette Urne, † 1706, og deres Efterkommere). I Vaabehusets Indervægge er indmuret to Ligsten over Jørgen Berentzen Øglek, Forpagter paa Nislevgd., † 1755, og Hustru, og over Andris Schiøtte, Forpagter smdst., † 1725. To Granitgravsten fra Chr. IV's Tid. Paa Kirkegaarden Monument over Generalmajor Niels Engelsted, † 1816. — En kisteformet Gravsten med Relieffer fra romansk Tid er nu i Nationalmus. (Løffler, Gravst., Pl. XVI).

Nislevgaard nævnes i Slutn. af 16. Aarh. og var oprindl. en jordeggen Bondegaard, som den senere Borgmester i Odense Hans Mule 1588 erhvervede af Kronen. Derefter ejedes den af Sønnen Claus M. og dennes Brodersøn Hans Jensen. Denne afhændede vistnok Gaarden til Rigsraad Breide Rantzau, som ejede den 1614, og hvis Svigersøn Hr. Hans Lindenov besad den 1638; efter hans Død 1642 ejede Enken Lisbeth Sophie Rantzau den til sin Død 1652; derefter gik den over til Datterdatteren Mette Urne, som 1658 blev gift med Hofmarskal Chr. Sehestedt, † 1699; derefter ejedes den af Sønnen, Stiftamtmd. Chr. Sehestedt, † 1740, hvis Enke, Fru Charlotte Amalie Gersdorff, ^{25/2} 1752 oprettede den tillige med Ravnholt (s. d.) til et Stamhus. Gaardens Jorder afgives 1922 til Udstykning. — En ny Hovedbygning, af røde Mursten i 1 Stokv. med høj Kælder af tilhuggen Kamp og Skifertag, er opført 1895 i Stedet for den tidligere Bindingsværksbygning. Fra Gaarden fører en Trækbane til Otterup Station.

Ørreslevgaard. Jessæ Sommer af „Ørresløff“ nævnes 1435 og 1438. Gaarden tilhørte 1580 Claus og Chr. Mogensen Mormand og 1590 Morten Mogensen. 1620 opførtes Hovedbygningen af Johan Friis († 1635) og Karen Krabbe, hvis Arvinger (se Saml. til Fyens Hist. X p. 40) 1662 solgte Gaarden til Raadmand i København Morten Mikkelsen; dennes Enke afhændede den 1666 til Amtsforvalter Morten Mikkelsen Hardrup, hvis Enke Bodil 1691 solgte den til Otte Pedersen Himmelstrup til Hollufgd. 1704 tilhørte den Jens Ibsen Frøstrup, der tilkøbte Æbelø 1710 af Etatsrd. M. C. B. Ehrenschildt, og hvis Enke Margrethe Rosenvinge 1715 købte Højby Kirke. Hun ægtede Justitsrd. Iver Andersen, der ogsaa ejede Hollufgd., og afhændede først 1755 Ø. til sin Datter, Etatsrd. Himmelstrups Enke Sophie Iversdatter, der 1769 som Enke efter Stiftamtmd. Heinen solgte Gaarden for 36,400 Rd. til Niels Kragh Lange, sen. til Bøttigersholm (Hofmangave), der 1771 solgte den for 32,000 Rd. til Krigsrd. Laurids Schebye, som 1787 efterlod den til sin Søn Alexander S.; denne solgte den 1799 for 23,000 Rd. C. til Kammerrd., senere Justitsrd. H. J. Hansen, fra hvem den 1804 solgtes for 120,000 Rd. C. til Kancellird., senere Justitsrd. Elias Møller til Østrupgd. Denne solgte den 1809 (uden Bøndergods, der lagdes til Østrupgd.) for 33,000 Rd. til sin Broder N. Møller, fra hvem den 1838 gik over til Sønnen J. V. Møller († 1847), hvis Søn N. W. Møller derefter ejede den til 1903; den solgtes da til H. E. Pontoppidan, der 1907 afhændede den til nuv. Ejer, Chr. Nielsen, for 255,000 Kr. — Hovedbygningen, der er omgivet af Grave, og som foran nævnt stammer fra 1620, blev 1789 ombygget næsten fra Grunden; den bestaar af en grundmuret Hovedfløj med Kvist og høj Kælder, hvis Mure er 1,1 m tykke (i Stueetagen er de 0,9 m), samt to, ligeledes grundmurede Sidefløje. Den ældre Bygn. havde to Stokv. og Taarn. Avlsbygn. opf. efter Brand 1892.

Den tidligere Gaard *Blaaholm* var en 1807 fra Ørreslevgd. oprettet Afbyggergaard, som frasolgtes 1812 for 37,000 Rd. og tilbagekøbtes 1875 for 141,600 Kr.

I Sognet har tidligere ligget to Byer, *Ørkeby*, der antages at være afbrændt og forladt ved Aar 1550, og *Nislev*, der nedlagdes 1696 (se p. 467); denne By havde 1688 5 Gde og 9 Hse.

Der vides kun om et Par Oldtidsmindesmærker i Sognet.

Otterup Sogn var indtil $\frac{1}{4}$ 1921 i komm. Henseende forenet med Skeby.

Otterup Kirke var Lunde Herreds Fjerdingskirke. 1578 stadfæstede Kongen Lunde Herredstings Henlæggelse til Otterup, da denne By laa midt i Herredet.

Litt.: se Skeby S. p. 468.

Østrup Sogn omgives af Skeby, Otterup og Lunde S., fra hvilket sidste det skilles ved Aalebæk, samt Odense Fjord. Kirken ligger c. 11 km N. for Odense. De mod Stranden lavtliggende og jævne Jorder er lermuldede og lerblandede. Flere Smaaskove. Til Sognet hører Øerne *Viggelsø* (1231 Wigælsø), der med nogle 1877 foretagne betydelige Inddæmninger udgør 137,7 ha (1921: 10 Indb.), og den ubeboede *Ø Hasselø* (18 ha), der 1921 er gennemskaaret af Odense Kanal. Gennem Sognet gaar Landevejene fra Odense til Bogense og fra Hjørsløv til Klintebjærg.

Befolkning i 1921: 523 (1801: 327, 1850: 501, 1901: 557), boende i 122 Gde og Hse. Det saml. Hartk. (1905): 196 Td.; 30 Gde med 180 og 70 Hse med 16 Td. Hartk., samt 10 jordløse Hse. Ejds. (1920): 2839, deraf Jordv.: 1487. Areal: 1134 ha, hvoraf (1919) besaaet med Hvede 34 ha, Rug 78, Byg 187, Havre 79, Blands. til Modenhed 71, Kartofler 14, Foderroer 89, Sukkerroer 62; Brak udgjorde 67 ha, Grønfoder og Græsning 309, Haver o. l. 31, Skov 37, Klitarealer og Stenmarker 3, Vandar. 7. Kreaturhold (1921): 190 Heste, 862 Stk. Hornkv. (deraf 483 Køer), 2 Geder, 95 Faar, 441 Svin (1914: 684).

I Sognet Byerne: *Østrup* (tidl. ogsaa kaldet Strøby, 1449 Østrup) med Kirke, Præstegd., Skole og Forskole (opf. 1907), Østrupgaards Hospital (opr. 1798 af Kancellird. Elias Møller til Østrupgaard, † 1846, og Hustru, for fattige af Østrupgd.s Gods), Forsamlingshus (opf. 1906), Kbmshdrl. og Andelselektricitetsværk (anl. 1910); *Dagstrup* (Daugstrup; 1391 Daxtorp). *Gudskov*, Gde. — Hovedgaarden *Østrupgd.* (1664 Østrøppegaard), der tidl. hørte under Stamhuset af s. Navn*), men nu er overgaaet til fri Ejendom, har 28,2 Td. H., Ejds. 426, Jordv. 167; c. 129 ha, deraf Ager 98, Eng 19. En Del af Arealet ligger i Skeby og Bedeslev Sogne. Til Gaarden hører desuden 80 ha Skov (Ejds. 111,7, Jordv. 87,5). *Østrupskovgd.*, 15,3 Td. H., Ejds. 169, Jordv. 109; c. 88 ha, deraf Ager 115, Eng 8. *Dagstrupgd.*, 21,8 Td. H., Ejds. 258, Jordv. 178; c. 123 ha, deraf Ager 115, Eng 6, Skov $\frac{1}{2}$. *Viggelsøgd.*, 18,9 Td. H., Ejds. 200, Jordv. 148; c. 136 ha, deraf Ager 72, Eng 58, Skov 5.

Østrup S., en egen Sognekommune, har Tingsted i Odense og hører under Rets- og Politikr. Bogense Kbst. m. m., Odense Amtstuedistr., Nordfyn Lægekr., Bogense Skattekr., Lunde-Skam Hrdr.s Skyldkr., Amtets 7. Folketingskr., 2. Forligskr. og 3. Udskrivningskr. 130. Lægd. Kirken ejes af Østrupgaards Ejer.

Kirken er en Murstensbygning af Langhustype, hvis ældste Del er det sentromanske Skib. I sentgotisk Tid tilbyggedes det lave Vesttaarn. Efter Reformationen blev det

*) Til det tidl. Stamhus *Østrupgaard* hørte ved dets Ophævelse 43,6 Td. Hrtk. af alle Slags, 278 ha, hvoraf ved Overgangen til fri Ejendom er afgivet c. 24,8 ha; desuden i Bankaktier 4200, i Fideikommisskapitaler c. 1,240,000 Kr., under Fyns Stiftsørighed 19,285 Kr.

ældste Kor nedrevet og Skibet forlænget med to Hvalvingsfag mod Ø. (ifl. J. Madsens Visitatsb. p. 106 „lod Morten Skinkel, 1595 Kirken forlænge, sig og sine til en statelig Begravelse og Stolestænd“); Taarnets øvre Del, med Pyramidetag, blev ombygget 1827; omtr. fra samme Tid stammer Vaabenhuset ved Taarnets Vestside og Gravkapellet ved Korets Nordside; det sidste har været Gravsted for Ejerne af Østrupgaard. Kirkens Indre er gotisk hvalvet. Altertavlen bestaar af en Ramme i Rokokostil og et Maleri (Nadveren) af C. Faber fra 1863. Kalk fra 1580, skænket af Ide Skinkel. Romansk Granitfont med Kors og Buer. Prædikestol fra Begyndelsen af 17. Aarh. Klokke med Minuskelindskrift fra 1448. I Skibet malmstøbt Lysekroner fra den seneste Renæssancetid. Gravsten over Poul Skinkel, † foran Vårbjerg 1565, og Hustru Ide Andersdatter, † 1581, med Portrætfigurer. Der har tidligere været Ligsten over Præsten Chrif. Jensen Krag, † 1588, og Svingermoder, Citsel, Hr. Peders i Allerup, † i Østrup 1578. En Sørgefane over Johan Didr. v. Wettberg til Østrupgaard, † 1695, findes nu i Nationalmus.

Blandt Østrupgaard's Ejere nævnes: Jens Hansen 1459, Henrik Andersen kaldet Gummesen 1466, Jørgen Friis 1504, hans Datter Anne, g. m. Hans Jensen, kaldet Hans Stigsen

Østrupgaard.

(Ulfield), til Vejrup, der 1529 skrev sig til Ø., og hvis Datter bragte Gaarden til sin Ægtefælle Jørgen Daa, der skrev sig til den 1544, men dog kun besad den i Sameje med Poul Skinkel, † 1565, der skal have bygget Gaarden (D. Atlas VI p. 639). Senere ejedes den bl. a. af Morten Skinkel 1588, Godske Rathlow 1627, Claus v. Buchwald 1628, Jørgen Rathlow 1631, Enken Barbara Ahlefeldt, efter hvem den arvedes af Søstre Margrethe, Øllegaard, Hedvig og Mette A., hvilken sidste († 1694) 1657 blev Eneejer (g. m. Lieutn. Chrif. Korif, † 1678) og 1682 solgte den til Joh. Didr. v. Wettberg, Kommandant paa Kronborg, hvis Datter Hylleborg bragte den til sin Mand Generallieutn. J. F. Frølich, der 1754 solgte Ø. med Gods, to Kirker og Ø. Vejrmølle til Krigsråd Laurids Schebye for 18,000 Rd. C. Derefter ejedes Gaarden af Sønnen Jens Dreyer S., hvis Enke Anna Elisabeth, f. Ramus, 1797 ægtede Kancelliråd., sen. Justitsråd. Elias Møller (se Personalh. Tidsskr. 6. R. III p. 201 flg.), der samlede og ordnede Godset, inddæmmede c. 660 ha (1809 og 1818) og 1828 oprettede Østrupgaard til et Stamhus, hvilket 1846 overgik til Brodersønnen Jørgen J. Møller, † 1870, derefter til dennes Søn Elias M. († 1895), som grundforbedrede Inddæmningen. Hans Søn cand. polyt., Hofjægerm. Holger Møller døde 1917, hvorefter dennes Søn cand. jur. Thorolf Møller overtog Stamhuset, der ^{30/8} 1921 overgik til fri Ejendom. I 1913 var 599 ha Inddæmning frasolgt til Udstykningsforeningen (se A. Nordahl-Petersen, Fjordmark eller Østrupgd.s Inddæmning, Odense 1917). — Hovedbygningen, der afløste den tidligere, 1812 af Egebindingsværk opførte, er opf. 1881-82 i nederlandsk Renæssancestil efter Tegn. af Arkt. C. Lendorf. Bygningen er i to Stokv. og hviler paa en 1,5 m høj Granitsokkel; den har Skifertag; det ottekantede Taarn og Karnapperne har Kobbertag. — Til Gaarden hører en stor, smuk Have og en Park med flere Damme. I Haven en Marmorstøtte for Jens Dreyer Schebye og Hustru, rejst 1837.

Østrupskovgaard var forud en større Gaard, kaldet Gl.-Østrup, der 1503 ejedes af Jørgen Friis, 1588 af Rentemester Chrif. Walkendorff og derefter af Daaerne (flere Tjørne paa Egnen kaldes „Daas Tjørne“ og er ifl. Sagnet plantede til Minde om en omtr. 1590 stedfunden Duel, hvorved en Daa fra Østrupskovgd. faldt for en Skinkels eller maaske snarere en Dallundjunkers Haand). I det 17. Aarh. blev den alm. Fæstegd. under Nislevgd., og Bonden nedrev det 2 Stokv. høje Stuehus, i hvis Fruerstue der paa Skorstenen fandtes

de Daaer's Vaaben. Gaarden, der før hørte under Stamhuset Ravnholt, ejes nu af S. L. Rasmussen.

I Dagstrup har ligget en adelig Sædegaard, der 1391 beboedes af Johannes Jensen, 1451 af Mads Pedersen og 1472 af Niels Madsen. Den nuvæ. *Dagstrupgd.* hørte tidl. under Stamhuset Østrupgd., men er nu frasolgt og ejes af P. Svendsen. Hovedbyggn., i Grundmur i 1 Stokv. med Frontespice, er opf. 1845.

Viggelsø er kendt for sin gode Harebestand; der fanges aarlig et betydeligt Antal levende Harer.

En Byskraa fra 1693 for Østrup er trykt i Bjerger og Søegaard, Danske Vider og Vedt. I p. 297, jvfr. Hist. Tidsskr. 1840 p. 417.

Ved Præstegaarden en Mindegang, med Sten, hvorpaa er indhugget Navnene paa Sognets Præster efter Reformationen, anlagt af Sognepræsten Theodor Hansen og fredlyst 1897 (se Th. Hansen, Min Mindegang ved Ø. Præstegd., Odense 1895 (tr. som Manusk.)).

I Sognet findes nu ingen jordfaste Oldtidsmindesmærker, men SØ. for Østrup vides at have ligget et Par Stengrave, den ene med omgivende Høj.

Østrup Sogn havde indtil 1904 Hjadstrup S. til Anneks.

Litt.: H. F. Rørdam, Ø.-Hjadstrup Præstekalds Adkomstbreve, i Kirkeh. Saml. 4. R. II p. 704 fl.

Hjadstrup Sogn omgives af Norup, Otterup og Lunde Sogne samt Skam Hrd. (Skamby, Ugerslev og Bedeslev S.), fra hvilket det delvis skilles ved Ringe Aa. Kirken ligger c. 15 km N. for Odense. De noget højtliggende (Langebjærg, 21 m, Bulsbjerg, 18 m), for det meste jævne Jorder er lermuldede, dog flere Steder, navnlig mod NØ., noget sandblandede. Gennem Sognet gaar Odense-Bogense Banen.

Befolkning i 1921: 936 (1801: 309, 1850: 610, 1901: 778), boende i 219 Gde og Hse. Det saml. Hartk. (1905): 249 Td.; 55 Gde med 224 og 119 Hse med 25 Td. Hartk., samt 8 jordløse Huse. Ejds. (1920): 3165, deraf Jordv. 1680. Areal: 1267 ha, hvoraf (1919) besaaet med Hvede 25 ha, Rug 121, Byg 160, Havre 104, Blands. til Modenhed 137, Kartofler 21, Foderroer 164, Sukkerroer 13; Brak udgjorde 75 ha, Grønfoeder og Græsning 332, Haver o. l. 36, Tørvemoser 2, Skov 5, Vandar. 3. Kreaturhold (1921): 311 Heste, 1310 Stk. Hornkv. (deraf 701 Køer), 22 Geder, 188 Faar, 1008 Svin (1914: 1670).

I Sognet Byerne: *Hjadstrup* (1427 Hielstorp og Hiadstrup) med Kirke, Præstegd. (opf. 1905), Skole (opf. 1902) og Forskole (i den gl. Skolebyggn., opf. 1888) og Kbmshdl.; *Bladstrup* (1443 Blastorp) med Kbmshdl. og Teglværk; *Gyrup* (1425 Gythurp); *Kappendrup Stationsby* (1435 Korpedroppæ) — 1921: 60 Gde og Hse, 242 Indb. — med Forsamlingshus (opf. 1883), Andelsmejeri (opr. 1888), Elektricitetsværk, Savværk, flere Haandværkere og Købmandsforretn., Afholdshotel, Jærnbane- og Telegrafst. samt Posteksp.; *Emmelev* (1610 Emerløfi) med Damp- og Vejmølle; *Brandsby* (1610 Brandtsbye) med Brugsforen. *Hjadstrup Mark, Horsebækgyde, Stormose*, Hse.

Hjadstrup S., en egen Sognekommune, har Tingsted i Odense og hører under Rets- og Politikr. Bogense Kbst. m. m., Odense Amtstuedistr., Nordfyn Lægekr., Bogense Skattekr., Lunde-Skam Hrdr.s Skyldkr., Amtets 7. Folketingskr., 2. Forligskr. og 3. Udskrivningskr. 134. Lægd. Kirken er selvejende (fra 1909).

Kirken, indviet til Skt. Michael, har Kor og Skib fra romansk Tid, af Granitkvadre med Skraakantsokkel. Et Par af de oprindelige Vinduer skimtes; Norddøren er bevaeret, men tilmuret. I den senere Middelalder er det anselige Taarn tilbygget af Munkesten med blindingsprydede Trappegavl; det lille Våbenhus ved Taarnets Vestside

er først bygget 1836-37. Kirkens Indre er gotisk hvælvet. Alterbordspanel med flade Ornament, c. 1570. Alterbilledet (Korsfæstelsen), i en malet Rokokoramme, er fra 1771. Romansk Granitfont med Daabsfad fra 1660. Prædikestolen er fra 1913, dens Himmel skriver sig ifl. Indskr. fra 1575. Den ene Klokke, hvis Minuskelindskrift slutter: „sancte mickel“, er støbt 1466. Kirken er restaur. udvendig 1884-85, indvendig 1913.

Jakob Norby boede 1590 i *Gyrup*, der var et lidet Hus med Tegl, 2 Loft, 6 el. 8 Fag; 1609 boede hans Enke Ingeborg der. — I *Kappendrup* har ligget en større Gaard, der 1550 ejedes af en Adelsmand Jens Eriksen og 1631 af Peder Bille. Det var antagelig denne Gaard, som Jomfru Beate Markdanner 1657 kaldte „Dannerup“, og som hun ejede endnu 1677. Gaarden udstykkedes c. 1800. — *Bladstrupholms* Ødegd. nævnes i Matriklen 1688.

Paa Emmelev Mark Ø. for Byen har der været en hellig Kilde, kaldet *Norup Kilde*, som endnu indtil Midten af 19. Aarh. besøgte Skt. Hans Nat (se Aarb. f. Odense og Assens A. 1916 p. 454).

Sognet har været ualmindelig rigt paa store Stenalders Stengrave. Paa en Mark N. for Hjadstrup laa endnu i 1880'erne over en kun c. 275-350 m lang Strækning en mærkelig Gruppe af ikke mindre end 10 Dysser og Jættestuer, men heraf er nu kun 2 Runddysser bevarede (fredlyste). S. for Hjadstrup har ligget 2 Dysser og midt mellem dem en Høj omsluttende en velbevaret Jættestue. Ikke langt derfra, N. for Bladstrup, ses en næsten fritstaaende Jættestue uden Dæksten (*Pengesten*) og et fritstaaende Stenkammer (*Ærtesten*), begge fredlyste. Under Brandsby kendes et Par Dysser og en Høj med Jættestue; NØ. for Gyrup ligger en ret anelig, tokamret Langdysser (*Kappendrup Kirke*) og umiddelbart ved den en Høj omsluttende en delvis udgravet Jættestue (begge fredlyste). Endelig ses under Emmelev en Jættestue (*Gaasesten*) og Rest af en anden (begge fredlyste), og nogle andre Stengrave kendes i Nærheden. De fleste af Jættestuerner er forholdsvis smaa og af mindre almindelig Form, med et aflangt firkantet eller skævt firkantet Kammer, fra hvis ene Ende Gangen udgaar, saaledes at dennes Længdelinje imod Sædvane falder sammen med Kamrets. Gravhøje synes Sognet derimod ikke at indeholde.

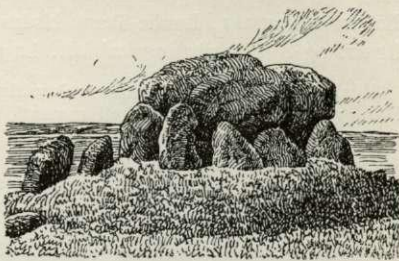
Hjadstrup Sogn har i Beg. af 16. Aarh. været Anneks til Skeby, derefter var det Anneks til Østrup indtil 1904.

Litt.: se under Østrup p. 472.†

Lunde Sogn omgives af Allese, Lumby, Østrup, Otterup og Hjadstrup Sogne, Skam Hrd. (Skamby S.) og Skovby Hrd. (Sønderse S.). Kirken ligger c. 11 km NNV. for Odense. De noget højtliggende og jævne Jorder er lermuldede. Gennem Sognet, der gennemstrømmes af Lunde Aa, gaar Landevejen fra Odense til Bladstrup samt Odense-Bogense Banen.

Befolkning i 1921: 754 (1801: 475, 1850: 616, 1901: 762), boende i 160 Gde og Hse. Det saml. **Hartk.** (1905): 363 Td.; 51 Gde med 351 og 74 Hse med 12 Td. Hartk., samt 5 jordløse Hse. **Ejdsk.** (1920): 4180, deraf Jordv.: 2474. **Areal:** 1728 ha, hvoraf (1919) besaaet med Hvede 156 ha, Rug 83, Byg 250, Havre 143, Blands. til Modenhed 182, Kartofler 14, Foderroer 151, Sukkerroer 38; Brak udgjorde 162 ha, Grønfoder og Græsning 426, Haver o. l. 44, Skov 2, Vandar. **7. Kreaturhold** (1921): 311 Heste, 1177 Stk. Hornkv. (deraf 630 Køer), 25 Geder, 127 Faar, 700 Svin (1914: 1448).

I Sognet Byerne: *Vester-Lunde* (1304 Lunde) med Kirke, Præstegd., Skole og Kbmshdl.; *Øster-Lunde* med Brugsforen., Andelsmejeri (opr. 1886), Elektricitets-

Jættestue ved Gyrup.

værk, Jærnbane- og Telegrafst. samt Posteksp; *Tostrup* (1383 Thorstorp); *Beldringe* (1433 Bellringge) med Kbmdshdl. (Stationsbyen i Lumby S., se p. 475); *Fremmelev* (1423 Frammeleff) med Kbmdshdl. *Lunde-Dalskov, Kronborg, Hse.* — *Ulkenndrup* (1664 Wickenndrup March), 24,1 Td. H., Ejds. 250, Jordv. 176; c. 109 ha, deraf Ager 105, Eng 1, Skov 1. *Rosendal*, 20,3 Td. H., Ejds. 196, Jordv. 143; c. 92 ha, deraf Ager 88, Eng 1. *Møllegd., Høje-Lund, Brødresminde.*

Lunde S., en egen Sognekommune, har Tingsted i Odense og hører under Rets- og Politikr. Bogense Kbst. m. m., Odense Amtstuedistr., Nordfyn Lægekr., Bogense Skattekr., Lunde-Skam Hrdr.s Skyldkr., Amtets 7. Folketingskr., 2. Forligskr. og 3. Udskrivningskr.' 131. Lægd. Kirken tilhører Stamhuset Ravnholt.

Kirken er oprindl. en romansk Granitkvaderbygning med Dobbeltsoffel, bestaaende af Kor og Skib. Foruden et enkelt romansk Vindue kan den retvinklede Norddør skimtes i Omrids. V. for Dørene findes en afvigende Sokkelprofil, og det maa formodes, at Bygningen allerede i romansk Tid er blevet forlænget betydelig mod V. I den senere Middelalder har man nedbrudt Skibets Vestgavl og opf. den paa ny af Mursten, smykket med Blindinger. Samtidig er vistnok Kirken blevet overhjulvet. Noget senere, dog endnu i den katolske Tid, er Vesttaarnet med dets blindingsmykkede Trappegavl opført. Taarnets nederste, overhjulvede Del danner en umiddelbar Fortsættelse af Skibet. 1852 har Korets og Skibets Gavle faaet Kamtakker, og Taarnrummets vestl. Del er ved en lav, smagløs Mur afskildret til Vaabenhus. Taarnet er restaur. i nyeste Tid og staar nu med røde Sten. Nogle Kalkmalerier fra c. 1460 (se Magn. Petersen, Kalkmal. p. 60), der fandtes 1884, blev atter overhvidtede. Altertavlens Midtparti bestaar af en udskaaen og forgyldt Fremstilling af Korsfæstelsen, der hidrører fra en c. 1450 udført Tavle. Romansk Granitfont med Buefrise. Prædikestolen, der er stærkt omdannet i den nyere Tid, hidrører for de ældste Deles Vedk. fra Slutn. af 16. Aarh. Paa tre af Stolestaderne findes Aarst. 1575. I Taarnrummet to smaa Gravsten over Præsten Hans Pedersen, † 1584, og over Karen, Hr. Hanssis, † 1602, og 5 Børn.

I Haven ved Lunde Møllegaard findes nogle Søjledele, der skal stamme fra Graabrødrekirke i Odense. Tæt ovenfor Møledammen skal have ligget en Herregaard. Der er nu intet at se, men man skal for en Del Aar siden have truffet Rester af svære Munkestenmure. Naar man her har villet finde det Lundbygaard, der i 15. Aarh. tilhørte Slægten Friis (3 Egern), er det sikkert uden Grund (se Ørbæklunde, Ørbæk Sogn). Ogsaa tæt Ø. for Tostrup er fundet Munkesten, hvorfor der tales om en forsvunden Gaard.

Ulkenndrup var vistnok tidl. en By paa 5 Gde; den skal være brændt ved Aar 1500. Branden var paasat af Høvedsmanden paa Næsbyhoved under Kamp med en Røverbande, der havde overfaldet en af Gaardene Juleaften. I Matr. 1664 nævnes Wickenndrup March, der „af gl. Tid haifuer weret bebøget och nu ligger Øde“. Den nuv. Ulkenndrupgd. er opf. paa Jord, som tidl. blev drevet under Dallund, men efter dennes Brand 1874 fraskiltes, hvorefter den nuv. Gd. opførtes 1875-76 og var Forpagtergd. under Dallund. Sen. er den frasolgt; nuv. Ejer Jørgen Andersen; Gaarden er nu under Udstykning.

I *Fremmelev* har ligget en adelig Gd. 1436 nævnes Henneke Skinkel i F., og 1482 nævnes Hans Jepsen i Fræmeløvgaard.

En Byskraa fra 1654 for Beldringe og Tostrup er trykt i Bjerger og Søegaard, Dske Vider og Vedt. I p. 321-23.

Paa en Mark S. for V.-Lunde har der ligget en Gruppe af c. 5-7 Dysser, alle sløjfede i Beg. af forrige Aarh., og andetsteds i Sognet har der været et lign. Antal, nu ogsaa sløjfede Dysser. Af Gravhøje kendes derimod kun et Par.

Lunde var i den katolske Tid Anneks til Skamby, sen. laa det til et Kannikedom i Odense, og først 1483 fik det en Præsted., skænket af Kong Hans.

Lumby Sogn, det sydligste i Herredet, omgives af Allese og Lunde Sogne, en Enklave af Otterup Sogn, fra hvilket det adskilles ved Lunde Aa, Odense Fjord (Lumby Kvissel) og Odense Hrd. (Skt. Hans Landdistr. og Næsbyhoved-Broby S.). Kirken ligger c. 7 km N. for Odense. De lavtliggende, jævne Jorder er dels muldlerede, dels muldsandede, mod SØ. ved Stranden side og skarp-

sandede. Sognets sydøstl. Del gennemskæres af Odense Kanal. Ved Kanalen og Fjorden — delvis ved Inddæmning — Engstrækninger. Gennem Sognet gaar Landevejen fra Odense til Bogense med Sidevej fra Lumby til Hjadstrup, samt Odense-Bogense Banen.

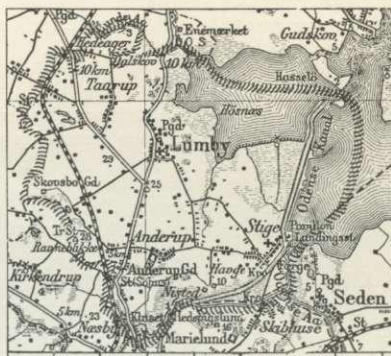
Befolkning i 1921: 2158 (1801: 1231, 1850: 1733, 1901: 1798), boende i 471 Gde og Hse. Det saml. **Hartk.** (1905): 426 Td.; 90 Gde med 372 og 303 Hse med 54 Td. Hartk., samt 15 jordløse Hse. **Ejds.** (1920): 6188, deraf **Jordv.:** 3234. **Areal:** 2337 ha, hvoraf (1919) besaaet med Hvede 16 ha, Rug 162, Byg 211, Havre 205, Blands. til Modenhed 203, Kartofler 119, Foderroer 223, Sukkerroer 40; Brak udgjorde 34 ha, Grønfoder og Græsning 710, Haver o. l. 107, Tørvemoser 18, Skov 23, Vandar. 13. **Kreaturhold** (1921): 534 Heste, 1629 Stk. Hornkv. (deraf 923 Køer), 12 Geder, 111 Faar, 760 Svin (1914: 1561).

I Sognet Byerne: *Lumby* (1231 Lyungby) med Kirke, Præstegd., Skole, Forskole, Eilschous Hospital (opr. 1780 af Købmd. P. E. og Hustru, for 6 fattige, se p. 390), Jørgensens Enkesæde for Skole-

lærerenker i Lunde Hrd. (opr. 1798 af Forp. Rasm. Jørgensen og Hustru, 2-3 Pl.), Kbmshdl., Ml., Andelsmejeri (opr. 1890, udvidet 1898) og Andelselektricitetsværk; *Lumby-Torp* (L-Taarup; 1423 Thorpe) med Brugsforen. og Andelsmejeri; *Anderup* (1302 Andtorp) med Kbmshdl.; *Stige* (1300 Steeke) — 1921: 162 Gde og Hse og 683 Indb. (1911: 619 Indb. med bl. a. flg. Erhverv: Landbr. 192, Haandv. og Ind. 136, Handel 30, Transp. 79) — med Filialkirke, Skole, Friskole (se Højskolebl. 1912 Sp. 691), Kro, Afholdsrestauratation og flere Handlende, Forsamlingshus (opf. 1895 paa Stige Mark) og Lodsst.; *Havø* (Hauge; 1610 Haffue, 1397 Stegehaghe); *Beldringe Stationsby* (jvfr. p. 474) med Jærnbane- og Telegrafst. samt Posteksp. Saml. af Gde og Hse: *Lumby-Dalskov*, *Hedeager*, *Nisted* (16. Aarh. Niistedth). — *Anderupgd.*, 26,7 Td. H., Ejds. 315, Jordv. 193; c. 135 ha, deraf Ager 66, Eng 44, Skov 5, Mose 15. *Strandholt*, *Holmegd.*, *Skovsbogd.* (1423 Scoesbo). *Klusetgd.* (1610 Clusid). *Elholm Friskole*. *Særsløvhus* (1664 Seersleuffhus).

Lumby S., en egen Sognekommune, delt i to Sognefogeddistrikter, har Tingsted i Odense og hører under Rets- og Politikr. Bogense Kbst. m. m., Odense Amtstuedistr., Nordfyn Lægekr., Bogense Skattekr., Lunde-Skam Hrd.s Skyldkr., Amtets 7. Folketingskr., 2. Forligskr. og 3. Udskrivningskr. 127. (søndre) og 128. Lægd (nordre Distr.). Kirken er selvejende.

Kirken, helliget Skt. Katharina, var oprindl. en romansk Kampestensbygning, af hvilken nu kun Koret staar tilbage (et Nordvindue bevaret). I den senere Middelalder er Skibet blevet nedbrudt og genopf. med Munkesten, ligesom Korgavlen og den halv-runde, oprindl. vistnok romanske Apsis ombyggedes. Endvidere tilføjedes det lille Vaabenhus mod N. samt Vesttaarnet. Koret og Taarnet er gotisk hvælvede, medens Skibets Hvælvinger i senere Tid er nedstyrkede og ombyggede med et fladt, gipset Loft. Altertavlen (Christus velsignende) er malet 1856 af F. L. Storch. Døbefont af Træ. Prædikestol i Rokostil. Sentgotisk Krucifiks. Den mindre Klokke er ifl. sin Majuskelindskrift og et Signetaftryk et Værk af Støberen Andreas Laurencii (14. Aarh.). Den større, med flere Relieffer, er støbt 1491 af Peter Hansen: „Lingbhi sogen lod steve megh alle guds helgen thil lof ok heder ok helige jomfru sancta katarina“. Under

Taarnebuen ligger Ligsten over Provsten Andreas Barfoed, † 1761, og Hustru, Karen Christensdatter Morland, † 1752. — En Mindesten for Sognepræst Urban Hansen er rejst 1904.

Filialkirken i Stige, opf. 1886 efter Tegn. af Arkt. Haugsted som en Korskirke af røde Mursten, bestaar af Skib og Kor med Apsis samt Taarn med Spir mod SØ.; Kirken har fladt, dekoreret Bjælkeloft. Altertavlen er et Maleri af A. Dorph (Jesus vandrer paa Søen); Døbefont af Alabast. Kirken har med Inventar kostet c. 22,000 Kr. Paa Kirkegaarden er 1894 opf. et Ligkapel.

Lumby ejedes af Vald. Sejr og arvedes tillige med Stige af Kongens Søstersøn Otto af Lüneburg. — 1524 nævnes Lumby Birk.

En Adelsmand Kjeld Tuesen skrev sig 1423 og 1428 i „Androppe“ (Andhorp).

Om et Helligtrefoldighedskapel, Kluset, se p. 391.

Ved Odense Fjord er der i Aarenes Løb blevet inddæmmed store Arealer, navnlig *Baagø Strand*, hvis Inddæmning paabegyndtes 1824, men først 1864 var Arealet, c. 79 ha, helt tørlagt.

Amtsprovst Peter Wilh. Lütken, der var Præst i Lumby fra 1791 til sin Død 1844, gjorde sig meget fortjent af Amtets Skole- og Fattigvæsen, ligesom han bidrog til at ophjælpe Husfliden i Nordfyn.

I Lumby oprettedes 1859 en Landboskole, der ophævedes 1899, efter at Undervisningen allerede var standset 1893.

En Byskraa fra 1592 for Lumby-Torp er trykt i Bjerge og Søegaard, Dske Vider og Vedt. I p. 323.

1620 paalagde Kongen Stiftsøvrigheden i Odense at afgive Betænkning om, hvorvidt Lumby Kirke passende kunde annekteres til Skt. Hans Kirke i Odense, men Sagen blev aldrig til noget.

Mindst 15 Høje vides at have været i Sognet, hovedsagelig under Lumby, men kun en enkelt, den træbevoksede *Bogenhøj* S. for Lumby, er nu bevaret (fredl.). Af Dysser kendes derimod kun en enkelt, forlængst sløjfet.

Allese [Allesø] Sogn, det mindste i Herredet, omgives af Annekset Næsbyhoved-Brobys Sogn i Odense Hrd., Lumby og Lunde Sogne samt Skovby Hrd. (Sønderse S.). Kirken ligger c. 8 km NV. for Odense. Med Allese S. begynder den nordfynske Slette. Jorderne, jævne og noget højtliggende, uden Eng og Skov, er lermuldede.

Befolkning i 1921: 469 (1801: 287, 1850: 404, 1901: 425), boende i 109 Gde og Hse. Det saml. Hartk. (1905): 165 Td.; 34 Gde med 146 og 60 Hse med 19 Td. Hartk., samt 3 jordløse Hse. Ejds. (1920): 1916, deraf Jordv.: 1076. Areal: 836 ha, hvoraf (1919) besaaet med Hvede 37 ha, Rug 54, Byg 103, Havre 87, Blands. til Modenhed 93, Kartofler 10, Foderroer 64, Sukkerroer 22; Brak udgjorde 71 ha, Grønfoder og Græsning 217, Haver o. l. 18, Tørvemoser 19, Vandar. 3. Kreaturhold (1921): 193 Heste, 622 Stk. Hornkv. (deraf 343 Køer), 10 Geder, 59 Faar, 364 Svin (1914: 487).

I Sognet Byen: *Allese* (1383 *Alløsæ*) med Kirke, Præstegd. (opf. efter Brand 1802), Skole (opf. 1847), Forsamlingshus (opf. 1891), Andelsmejeri (opr. 1907), Brugsforen. (opr. 1909) og Ml.

Allese S., een Sognekommune med Annekset, har Tingsted i Odense og hører under Rets- og Politikr. Bogense Kbst. m. m., Odense Amtstuedistr., Nordfyn Lægekr., Bogense Skattekr., Lunde-Skam Hrd.s Skyldkr., Amtets 7. Folketingskr., 2. Forligskr. og 3. Udskrivningskr. 129. Lægd. Kirken er selvejende (fra 1914).

Kirken er en sentgotisk Murstensbygning af Langhusform, med Taarn mod V. og Vaabenhus mod S. Trappégavlne er blindingsdekorerede. I det indre er Skibet og Taarnrummet hvælvede, medens Koret har fladt, gipset Loft. Kirkens Indre er underkastet en gennemgribende Restaurat. 1914. Altertavlen er et Maleri af Frk. Tony Müller fra 1914 (Christus velsigner de smaa Børn), kopieret af Kunstnerinden efter Originalen

i Lumsaas Kirke. Det zinkstøbte Krucifiks, der tidl. var anbragt paa Alteret, hænger paa Sidevæggen. Romansk Granitfont. Døbefadet bærer Nettelhorsternes og Duernes Vaabener og Bogstaverne GN — A D. Prædikestolen og Stolestaderne er fra 1914. Klokken er fra 1453. I Koret to Malmlysekroner fra 18. Aarh. Over Korbuen et lille Krucifiks, vistnok fra den senere katolske Tid. Døren til Vaabenhuset er udvendigt forsynet med Jærnbeslag, der muligvis er fra den gotiske Periodes Slutn. I Koret Brudstykke af en Gravsten over Præsten Carl Pedersen, † 1682. I Taarnrummet Ligsten over Præsten Jakob Knudsen, † 1631, og Hustru, † 1640. Series pastorum, skænk. 1914 af fhv. Folketingsmd. R. Chr. Sørensen-Allesø.

Smedien i Allese er opf. c. 1670 af Kronen til Brug for Rytterdistriktet; Lærerboligen sslds. er indrettet i den gl. Rytterskole fra 1721.

Et Brudstykke af en Byskraa for Allese fra 17. Aarh. er trykt i R. Chr. Sørensen-Allesø: En fynsk Sognekommune gennem Tiderne. Odense 1916, p. 42. Byen var fra gl. Tid delt i 3 Bylav: Sønderballe, Østerballe og Hylleballe.

Der vides intet om jordfaste Oldtidsmindesmærker i Sognet.

Ved Reskr. af ^{24/1} 1671 henlagdes Allese Præsteembede med Annekset Næsbyhoved-Broby til Prof. phil. i Odense; ifl. Reskr. af 1795 svarede en aarl. Afgift til Odense Katedralskole i Penge, som ved Reskr. af 1826 forandredes til en aarl. Ydelse i Korn, og 1913 fikseredes til en aarl. Afgift paa Kr. 842,46.

Litt.: R. Chr. Sørensen-Allesø: En fynsk Sognekommune gennem Tiderne. Odense 1916.

Skam Herred.

Sognene: Krogsbølle, Nørre-Næraa, Bedeslev, Ugerslev, Nørre-Højrup, Skamby, Klinte, Grindløse.

1584

1610

Skam Herred, det nordligste og mindste i Amtet, grænser mod SØ. til Lunde, mod SV. til Skovby Hrd. og mod N. til Kattegat, hvis Kyst forløber temmelig lige, kun med den ene Indskæring Næraa Strand (der atter afsætter den mindre Vig Klinte Strand), som trænger ind V. for Fyns nordligste Punkt Agernæs. Tidligere har Kysten været rig paa Øer og Indskæringer, som nu er inddæmmede. Herredet løber spidst til mod S.; den største Udstrækning fra S. til N. er omtr. 15 km, mod N. er den største Bredde 17 km. Til Herredet hører *Æbelø* samt nogle mindre Øer i Kattegat. De lavtliggende og jævne, i den sydl. Del noget højere Jorder (højeste Punkt Kragehøj 40 m), er fortrinligt lerede („Sletten“), men skovfattige (i alt 542 ha Skov). Nogle smaa Vandløb søger ud til Næraa Strand. M. H. t. Frugtbarheden hører det til Amtets bedre Herreder (gnmstl. 10 Td. Ld. paa 1 Td. H.). Det saml. Areal udgør 12,337 ha (c. 123 km²), deraf Vandar. 65 ha. Ager og Engs Hartk. samt det halv. Skovskuldshrtk. udgjorde ¹/₂ 1905 2148 Td. Folketallet var ¹/₂ 1921 5657 (1801: 3485, 1850: 4555, 1901: 5139). I gejstl. Hens. danner Herredet eet Provsti med Lunde og Skovby Hrdr., hvortil Bogense